

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

O. Govoril sem ti dosihdob od gorá po Kranjskem; sedaj ti pa hočem še nekaj povedati od jam po tej deželi.

J. Od česa pa pridejo te jame?

O. Ravno tisti, ki je bribe postavil, skopal je tudi te jame. Učeni možjé, ki zemljo preiskujejo, pa to tako razlagajo, da postali so takrat, ko se je iz srede zemlje vzdigoval sklad za sklodom, vmez votli prostori tako n. pr. kakor se iz hleba skorja vzdigne, sredica pa je sim ter tje pri rahlem kruhu votla ali lukinčasta. Ker se pa že tavžente in tavžente let v nektare teh jam reke vlivajo in zopet iz njih izlivajo, so pa postale te jame toliko prostorne, kakor so sedaj. Naj glasovitnejše so v porečji Pivke, Unce pa Reke.

a) **P o s t o n j s k a j a m a** steguje se v podzemlji pri Postojni 1450' na dolgo, in je v tako zvanem Domu 24° široka in 15° visoka. Izmed obilnih postranskih jam je Ferdinandova jama, která iz Doma nad glavnimi prehodi pelje, največja in 900° dolga. Reka Pivka vije se po tem pozemeljskem svetu.

b) **Bližnja jama s v. Magdalene** ima jezero, ob katerem živi glasoviti močerad „človeška ribica“; v hraški kotlini je pečina v Predjami; tam notri je stari grad s kapelo; v pečini so še višjeji tri jame.

c. **Planinska jama**, glasovita po svojih velikanskih kapnikih, po kateri teče Pivka v 10° široki strugi, prihajaje po tem iz pod nje na dan pod imenom Unca, ki je 2000' dolga, se razcepi v dve roki in je 15—40' visoka.

d. **Jama pri sv. Kocijanu**, v katero se izteka potok Rakek, ima prelepe okolice.

e. **Št. Kocijanske jame** (4), ki jih preteka Reka, izgublja se v posledaji izmed njih, niso sicer velike, pa so pogleda vredne.

f. Tudi na Dolenskem so goste jame s ponikvami, izmed katerih sloví zlasti mokriška pri Turjaku. Tudi v pečinah po vsi kranjski deželi se nahaja dokaj jam, v katerih se najdejo zverinske kosti iz časa potopov; bolj pogosto se pa dobivajo po kraških podzemeljskih luknjah.

Vodé.

O. Poprej sva govorila od gorá, poglejva pa sedaj vodé, ktere pritekajo iz njih!

J. Kako pa tekó kranjske vodé in kám se izlivajo?

O. Kakor je lega gorá zelo različna in je velik razloček med Gorenskim, Dolenskim in Notranjskim, tako je tudi pri vodah. Gorenške tekoče vode so sploh odperti in vodnati toki, toda, ker je Gorenško visoko in tla naklonjena, so prave bistrice. Na vzhodnem Dolenskem ima edini metliški svet odperte toke. Suha Krajina pa spada k povodju ali porečju ponikvaric; porečje Kolpe in nje pritoka Čubranke obsega samo njeno dolino; potoki, ki se na njeni severni strani izcejajo in v Ljubljano teko, imajo še le na ravnini očitna ustja. Tudi Notranjsko, izvzemši ipavsko dolino, spada v podrečje samih ponikvaric. Kranjske vodé, dasiravno je dežela majhna, tekó vendar k dvojnemu morju.

J. Ktero je to morje?

O. K jadranskemu morju teko:

a. Vipava, na Kranjskem samo $1\frac{1}{2}$ milje dolga, zelo plitva in neznatne širine, pada po 600' na miljo, izliva se po 6 milj dolgem teku v Sočo pod Zavodno na Gradiškem.

b. Idrica ima v kranjski deželi samo $2\frac{1}{2}$ milje dolg tek (ves skup 6 milj dolg), izliva se v Sočo pod sv. Lucijo na Goriškem.

c. Reka izvira pri Podgrajah na isterskih tleh, in ima v kranjski deželi čez 6 milj dolg tek, pod zemljo se skriva v st. Kocijanski dolini, pa prikaže se po $1\frac{1}{2}$ milje dolgem podzemeljskem teku pri Trebiču nad Terstom; pod imenom Timav prikaže se pri Devinu kakor močna 150' široka in morskim ladijam priležna reka, ter se po 500' dolgem teku spušča v morje. Od njenega ravnega, $8\frac{1}{2}$ milje dolgega teka je $4\frac{1}{2}$ milje pod zemljo. Ne manj nenavadna so razmerja njenega pada. Od virov (2100') do prvih ponikev iznaša nje pad 1000' (naglost 250' na 1 miljo), pred poslednjim ponorom v zemljo 360' na 1 miljo, od tu do Trebiča 461' na 1 miljo; ves ostali pad tje do ustja 16' na 1 miljo. Nje pritoki, ki jej dohajajo malo ne vsi iz lukenj, niso nič kaj znatni.

(Dalje prih.)